

## ❖ סדר עולם זוטא ❖

### A.

מאדם עד המבול אלף ושש מאות וחמשים ושש שנים ומן המבול עד הפלגה שלש מאות וארבעים שנה ומן הפלגה עד שנולד יצחק חמשים ושתים שנה משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה וארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ושמנה מאות וחמשים משבאו לארץ ועד שנלו הימנה ושבעים שנה בין בית ראשון לבית שני ובנין בית שני ארבע מאות ועשרים ומשחרב הבית ועד עכשו אלף וחמשים ושלש שנה והם בכלל ארבעת אלפים ושמונה מאות ואחת:

אדם היה משנולד שש מאה ושלשים שנה ושני חייו תשע מאות ושלשים שנה: שחיה עד שנולד אנוש מאה וחמש שנים ושני חייו תשע מאות ושתים עשרה שנה: אנוש היה עד שנולד קינן תשעים שנה ושני חייו תשע מאות וחמש שנים: קינן היה עד שנולד מהללאל שבעים שנה ושני חייו תשע מאות ועשר שנים: מהללאל היה עד שנולד ירד ששים וחמש שנה ושני חייו שמונה מאות ותשעים וחמש שנים: ירד היה עד שנולד חנוך מאה ושלשים ושתים שנה ושני חייו תשע מאות וששים ושתים שנה: חנוך היה עד שנולד מתושלח ששים וחמש שנים ויתהלך חנוך את האלהים שלש מאות וששים וחמש שנה ואינו כי לקח אותו אלהים: מתושלח היה עד שנולד למך מאה ושמנים ושבע שנים ושני חייו תשע מאות וששים ותשע שנים: למך היה עד שנולד נח מאה ושמנים ושתים שנים ושני חייו שבע מאות ושבעים ושבע: [נח היה עד שנולדו לו בנים חמש מאות שנה ושני חייו תשע מאות וחמשים.] כיון שבא מבול היה נח בן שש מאות שנה ושלש מאות וחמשים לאחר המבול. הרי עשר דורות: שם היה עד שנולד ארפכשד מאה שנה ושני חייו שש מאות שנה: ארפכשד היה עד שנולד שלח שלשים וחמש שנה ושני חייו ארבע מאות ושלשים ושמנה שנים: [שלח היה עד שנולדו לו בנים חמש מאות שנה ושני חייו תשע מאות וחמשים:] עבר היה עד שנולד פלג שלשים וארבע שנה ושני חייו ארבע מאות וששים וארבע: פלג היה עד שנולד רעו שלשים שנה ושני חייו מאתים ושלשים ותשע שנים: רעו היה עד שנולד שרון שלשים ושתים שנה ושני חייו מאתים ושלשים ותשע שנים: שרון היה עד שנולד נחור שלשים שנה ושני חייו מאתים ושלשים שנה: נחור היה עד שנולד תרח עשרים ותשע שנה ושני חייו מאה וארבעים ושמנה: תרח היה עד שנולד אברהם אבינו שבעים שנה ושני חייו מאתים וחמש שנים.

הרי עשרה דורות: מן המבול ועד הפלגה מאתים ושבעים ושתים שנה משגולד אברהם עד הפלגה ארבעים ושמונה שנה מן הפלגה עד שגולד יצחק חמשים וחמש שנים משגולד אברהם עד שגולד יצחק מאה שנה ושני חייו מאה ושבעים וחמש שנים יצחק היה עד שגולד יעקב ששים שנה ושני חייו מאה ושמונים יעקב היה עד שגולד יהודה שמונים וחמש שנים ושני חייו מאה וארבעים ושבע שנים יהודה היה עד שגולד פרץ שלשים וחמש שנים ושני חייו מאה ותשע עשרה שנה: פרץ היה עד שגולד חצרון חשע שנים וחצרון וחמול ירדו למצרים הרי אלפים ומאתים ושלשים ושמונה לבריאת עולם: יעקב היה עד שגולד ראובן שמונים ושלש שנים ושני חייו של ראובן מאה ועשרים וד שנים ומת לאחר שמת יוסף במצרים שתי שנים שמעון היה מאה ועשרים ומת לאחר שמת יוסף שנה אחת לוי היה מאה ושלשים ושבע שנים יהודה היה מאה ותשע עשרה שנה יששכר היה מאה ועשרים ושתים שנה זבולון היה מאה ועשרים וארבע שנים ומת לאחר שמת יוסף שתי שנים דן היה מאה ועשרים ושבע שנים אשר היה מאה ועשרים ושש שנים יוסף היה מאה ועשר שנים בנימן היה מאה ואחת עשרה שנה ומת לפני לוי כעשרים ושש שנים: וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון היה מיוצאי מצרים. בשנת אלפים וארבע מאות וארבעים ושמונה לבריאת עולם עד שיצאו ממצרים. ובאותה השנה בחדש השני נתנה תורה לישראל ובאותה שנה בחדש השלישי נתנו לישראל עשרת הדברות ובשנה השנית נתנה להם התורה ביום הכיפורים ובאותה שנה מת נחשון. ונחשון הוליד את שלמון ושלמון מבאי הארץ ושלמון הוליד את בעז. בשנת ארבעים ואחת לצאת ישראל ממצרים. הרי שנת אלפים וארבע מאות ושמונים ותשע לבריאת עולם נכנסו ישראל לארץ ומת יהושע בן נון. [הרי] עשרה דורות: בעז הוליד את עובד ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד ודוד מלך על ישראל בשנת ז מאות ותשעים שנה לכניסתן לארץ היא שנת ארבע מאות ושלשים שנה לציאתן ממצרים ושנת שני אלפים ושמונה מאות שנה ושבעים וחמש לבריאת עולם ואביתר היה כהן גדול בימיו ונתן וגד נביאים ומלך ארבעים שנה ודוד הוליד את שלמה ובשנה הרביעית החל לבנות הבית ובשנה העשירית למלכו נשלם בנין הבית ומלך בן שלש שנים היא שנת ארבע מאות וארבעים לכניסתן לארץ שהיא שנת ארבע מאות ושמונים לצאתם ממצרים והיא שנת אלפים ותשע מאות ועשרים ושמונה לבריאת עולם ויסד הבית והיה צדוק הכהן גדול בימיו ויונתן ועדו ואחיה השילוני נביאים. ומלך אחריו רחבעם בנו שבע עשרה שנה ואחיעזר כהן גדול ושמעיהו ועדו נביאים. אביהו בנו מלך אחריו שלש שנים עזריהו כהן גדול ועדו נביא. אסא בנו מלך אחריו ארבעים ואחת שנה ויהורם [בן] עזריהו בן עודד וחנני הרואה ויהוא בן חנני נביאים. יהושפט בנו מלך אחריו עשרים וחמש שנה ויאחז כהן גדול ויהוא בן חנני ועובדיה ומיכה ויהואל בן זכריה ואליעזר בן דודיהו נביאים. יורם בנו מלך אחריו שמונה שנים יהויכין כהן גדול אליהו

נביא. אחזיהו בנו מלך אחריו שנה אחת ויהושפט כהן גדול ואלישע נביא הרי עשרה דורות: אחר כך קמה עתליה אם אחזיה ותאבד זרע הממלכה והיה צער גדול וכלו בית דוד ולא נשאר מהן אלא יואש תינוק קטן והחביא אותו יהוידע כהן גדול ותמלך עתליה שש שנים והרגו אותה. ומלך יואש ארבעים שנה יהוידע ופדיה כהנים גדולים חכריה בן יהוידע כהן ונביא צוה יואש והרגו. אמציהו בנו מלך אחריו עשרים וחשע שנים צדיקה כהן גדול אמן ואמציה אחי הווי אמציהו אבי ישעיהו נביאים. עזחיהו בנו מלך אחריו חמשים ושנים שנה יואל כהן גדול השע ועמוס וישעיהו נביאים. יותם בנו מלך אחריו שש עשרה שנה יוחם כהן גדול השע וישעיהו ועמוס ועזחיהו ומיכה המורשתי נביאים. אחז בנו מלך אחריו שש עשרה שנה אוריהו כהן גדול השע וישעיהו ועמוס ומיכה ועוזר נביאים. חזקיהו בנו מלך אחריו עשרים וחשע שנה נריה כהן גדול השע וישעיהו ועמוס ומיכה נביאים. מנשה מלך אחריו חמשים וחמש שנה השעיהו כהן גדול יואל ונחום וחבקוק נביאים. אמן בנו מלך אחריו שתי שנים שלום כהן גדול חחי נביא. יאשיהו בנו מלך אחריו שלשים ואחת שנה חלקיה כהן גדול צפניה וירמיה וחולדה נביאים. יהואחז בנו מלך אחריו שלשה חדשים חלקיה כהן גדול ירמיה נביא. יהויקים אחיו מלך אחריו אחת עשרה שנה עזריה כהן גדול ירמיה ואוריה נביאים. הרי עשרה דורות: ובשנה השלישית למלכו הגלה אותו נבוכדנצר מלך בבל ומת באיסורו לקיים מה שנאמר קבורת חמור יקבר הוא הגלה את ירושלם ואת כל השרים ומבנימין ומישאר שבטים שבעת אלפים גולה הכל גבורים עושי מלחמה. ומלך אחריו יהויכין בנו שלשה חדשים ועשרה ימים שריה כהן גדול וירמיה נביא חגלה אותו נבוכדנצר מלך בבל הוא ושמונה עשר אלף עמו והמליך את צדיקיהו אחי אביו בן יאשיהו ומלך אחת עשרה שנה יהוצדק אחי עזרא הסופר [כז] ירמיה ויחזקאל נביאים: בשנה החמישית למלכו באו חיל בבל על ירושלם ויחנו עליה ויבנו עליה דיק סביב ותבא העיר במצור עד אחת עשרה שנה למלכו. ובאותה שנה הגלה יהודה מעל ארמיתם היא שנת שמונה מאות ושלש שנים לכניסתן לארץ ושמונה מאות וחשעים לצאתם ממצרים ושנת שלשת אלפים וחמשים מאות ושמונה שנה לבריאת עולם ולא נשאר מבית דוד אלא יכניהו לברו והוא הוליד את שאלתיאל ומלכירם ופדיה וגמריה שלשים ושמונה משפחות המה. ומלך נבוכדנצר עד שנת שלשים ושבע לגלות המלך יהויכין: מת נבוכדנצר ומלך אויל מרודך בנו עשרים ושלש שנים בשנה הראשונה למלכו הוציא יהויכין מבית כלא ואחר כך מת בבבל אחרי מות צדיקיהו שאלתיאל בן יהויכין חכמים דברוהו בגולה. ומלך בלשצר שלש שנים ומת שאלתיאל ועמד אחריו זרובבל בנו בשנת חמשים ושנים לחורבן הבית היא שנת שבעים למלכות בבל מלך דריוש המדי ובטלה מלכות כשדים תלה זרובבל לירושלם וגלותו עמו בשנת אחת לכורש מלך פרס ויהושע בן יהוצדק כהן גדול וחני חכריה ועזרא נביאים: עמד אחשורוש ובטל מלאכת בית המקדש ובקש לעקור את ישראל ועקרו

הקבה לו ולהמן הרשע מן העולם: בשנת שמונה עשרה למדי היא שנת שבעים לחרבן הבית עלה עזרא הסופר לירושלם וגלות אחרת עמו ובנה חומות ירושלים והכין את בית המקדש וחזר וזרובבל לבבל ומת שם ועמד אחריו משולם בנו ובימיו מלכה מלכות יון: בשנת חמשים ושתים שנה למדי ופרס מתו חגי זכריה ומלאכי. באותו הזמן פסקה נבואה מישראל היא שנת ז' אלפים וד' מאות וארבע לבריאת עולם מכאן ואילך הם אונן ושמע דברי חכמים: אלכסנדרוס מוקדון מלך יון מלך שתיים עשרה שנה. ומת משולם ועמד אחריו חנניה בנו חכמים דברוהו. ובימיו מלך פוסון וסלמון ואלסכנוס ומפרים מלכי יון. בשנת מאה וארבעים ליון מת חנניה ומתתיה בן יוחנן בן שמעון ועמד אחריו ברכיה בנו וחכמים דברוהו. ובימיו היה [אדום מנוקרת] סליקוס סנטרוך ואנטיוך ואנטיוך וגסקלנס ואנטיקי הוא בנה אנטיוכיא ותלמי הוא כתב את התורה יוגית. בשנת מאה ושבעים ליון איקטל שמעון בן יוחנן בן מתתיה ומת ברכיה ועמד אחריו חסדיה בנו חכמים דברוהו. בימיו היה צער גדול לישראל בימי ניקטור מלך יון ויצאו בני חשמונים וחרגו אותו וכל חילותיו היא שנת מאה ושבעים וחמש ליון. ומלך יוחנן בן שמעון בן מתתיה בן חשמונאי שלשים ושבע שנים. ושכיב חסדיה ועמד אחריו ישעיה [בנו] חכמים דברוהו ומלך ינאי בן יוחנן כהן גדול עשרים ושבע שנים. ושכיב ינאי ועמד אחריו ארסתבלוס בנו ומלך שלש עשרה שנה ונהרג. ומלך אחריו אנטינוס בנו עשרים ושש שנים ונהרג בשנת מאה ושלש למלכות בית חשמונאי. ועמד אחריו הורדוס בן אנטיפטר עבד חשמונים ומרד וחרג כל בית אדוניו ומלך [לז] שנים. ושכיב עובדיה ועמד אחריו שמעיה בנו חכמים דברוהו. הרי עשרה דורות: ומלך אנטיפס בן הורדוס ומלך אחריו מונבו בנו ושכיב שמעיה ועמד אחריו שכניה [בנו] וחכמים דברוהו: בשנת מאה ושלש למלכות הגרים היא שנת ארבע מאות וארבעים שנה לבנין הבית ושנת ז' אלפים וד' מאות וחמשים ושמונה שנים לבריאת עולם בא אספטיאנוס והחריב הבית והגלה את ישראל ובתים הרבה מבית דוד ויהודה לאספטיא היא ספרד: והיא היתה שנת מאה ושמונים לרומיים שכלכו לפני הבית ובשנת חמשים ושתים לחורבן הבית חרבה ביתר: בשנת מאה וששים ושש לחרבן הבית אותו פרסאי על רומאי: ושכיב שכניה ועמד אחריו חזקיה בנו חכמים דברוהו: ושכיב חזקיה ונקבר בארץ ישראל בבעת ארבאל אשר ליהושע בן נשרף כהן במזרח העיר ועמד אחריו [עקוב] בנו וחכמים דברוהו: וכד שכיב פש נתן עוקב<sup>1</sup> הוא נתן דצוציתא ושכיב נתן ועמד אחריו רב הונא בנו חכמים דברוהו ושכיב ועמד נחום בנו חכמים דברוהו רב הונא ורב חנינה ורב מתנא ורב חננאל חכמים שלו ושכיב נחום ועמד יוחנן חכמים דברוהו רב חננאל חכם שלו ושכיב יוחנן ועמד שפט בנו חכמים דברוהו ורב חננאל חכם שלו ושכיב שפט ועמד אחריו ענן

<sup>1</sup> Ep. במעי אמו. See for other variations, Brüll's Jahrbücher, x. p. 158 sqq.

בנו חכמים דברוהו ורב שמואל חכם שלו וסליק פסא בר נצרדא<sup>1</sup> ואחרבה לנהרדעא ושכיב רב הונא ונקבר בארץ ישראל אצל רבי חייא רבה ועמד נתן בנו חכמים דברוהו רב יהודה בר יחזקאל ורב ששת חכמים שלו. ואחסינו מלכותא פרסאי בשנת מאתים וארבעים וחמשה לחרבן הבית ונזרו פרסאי נזירה<sup>2</sup> על יהודאי ושכיב נתן ועמד נחמיה בנו חכמים דברוהו רב שזבי חכם שלו. ושכיב נחמיה ועמד עקביה בנו חכמים דברוהו רבא ורב אדא חכם שלו ובימיו סליק [שבור] לארמאי וכבשה. ושכיב מר עוקבן<sup>3</sup> דצוציתא ונקבר בארץ ישראל ועמד אחריו הונא מר אחיו חכמים דברוהו אביו ורבה ורב יוסף בר חמא חכמים שלו. ובימיו סליק שבור לנציבים וכבשה ושכיב הונא מר ועמד עוקבא אחיו חכמים דברוהו רב חננאל חכם שלו. ומת עוקבא ועמד אחריו אבא בן אחיו בן מר עוקבן<sup>3</sup> רבא ורבינא חכמים שלו. בשנת ארבע מאות ושש עשרה שנה לחרבן הבית קם עלמא בלא מלכא. ושכיב אבא ועמד אחריו מר כהנא אחיו רב ספרא חכם שלו. ושכיב מר כהנא ועמד אחריו רב ספרא אחיו רב אחא מדפתי חכם שלו. ושכיב מר זוטרא ועמד אחריו כהנא בנו רבינא חכם שלו. ושכיב רב כהנא ועמד אחריו רב הונא מר אחיו רב אחא מדפתי בר חנילאי חכם שלו. ושכיב ועמד אחריו רב הונא אחי אביו בר רב כהנא רב מרי ומר חנינא רבא חכם שלו. ובנו כלון רבית דוד והכי הוא אתתיה דרב הונא ריש גלותא ברתיה דמר רב חנינא ריש מתיבתא הוה ורב חנינא גברה רבא הוה ופריש ואיל דיינא דריש גלותא למתא דרב חנינא ריש מתיבתא ובעא למעבד פרקא ולא שבקיה ריש מתיבתא ואתא לקמיה ריש גלותא ופקיד ריש גלותא ושרר ואתייה לריש מתיבתא ופקיד עליה ואותביה בהדי פילי דמתא כולי ליליא למחר אתייה ופקיד ושטמו לכל מזייה דדיקניה ולא למיתן ליה אושפיזא ואול ריש מתיבתא ויתבי בבי כנישתא רבתי ובכא ומלא קוקיאי דדמעו ושתייה ונפל מותנא בבי ריש גלותא ומייתו כולו בחד ליליא ופש מר זוטרא בכריסה דאימיה וחזא ההוא ליליא מר רב חנינא בחלמא דעל לבוסתנא דארזי ושקל נרנא וקטל לכל ארזי דהוו ביה ופש חדא ארזא זוטרא תחת ארעא דלי נרנא למקטליה ואתא גברא סומקא סבא אמר ליה אנא דוד מלך ישראל והאי בסתנא דילי הוא את מאי הוה לך בהדייהו דקטלתינהו מחייה בהפתקא ואהדרינהו לאנפיהו לאחוריה ואיתער ומהדרין אנפיה לאחוריה אמר להו לרבנן פש מבית דוד חד אמרו ליה לא פש מנהון חד שום אנש אלא ברתך דמעברא ואול וננא על בבא דילה במטרא ובשמשא עד דילדה [זכר]. וכד ילדה תרצן אנפיה כדרכן ושקליה לגביה ואקרייה שוייה גברא רבא חד חתן הוה לבית דוד והוה רב פחדא שמה כד חוייה דמית בית דוד שקל מטונא ושחרא למלכא ושוייה רישא וכד הוה מר זוטרא בר חמש עשרה שנים אול הוא וריש מתיבתא לגבי מלכא ושקליה לראשותיה<sup>5</sup> מן רב פחדא. וההוא רב פחדא עייל

לראשונותיה. Ep. 5. ופקיד דלא B. 4. עקבן Ep. 3. שמדא Ep. 2. נצר דאי Ep. 1.

לִיה דודבא בנחיריה ואיתפח עד דמית משום הכי ציירין דבית דוד דודבא על חותמיהו:  
 והיה מר זוטרא ריש גלותא עשרים שנים ומר רב חנינא ורב סמא ורב יצחק חכמים שלו:  
 ובימיו נהרג מר רב יצחק ריש מתיבתא ובההוא יומא נפק ברא מיד גדול זכר נשיאנו לחיי  
 העולם הבא איתחוי ליה עמודא דנורא ונפקי בהדיה ארבע מאה גברין ועבדו קרבא עם  
 פרסאי ואירית מלכותא ונבא נזיאתא שבע שנים ובסוף שבע שנים חטאו<sup>1</sup> הנך דנתקי דהוו  
 בהדיה ואשכחונן דהוו שחויי יין נסך וקא מונאן בבית מלכי פרסאי<sup>2</sup> ואסתלק עמודא דנורא  
 דהוו סני קמיה ונקטוה פרסאי וקטלוה וצלבוה לריש גלותא מר זוטרא ולריש מתיבתא על  
 גשרא דמחוזא ופקיד מלכא ושבייה מתא דריש גלותא ובההוא יומא איקטיל מר זוטרא  
 ריש גלותא זכר נשיאנו לברכה ואיתיליד ליה ברא וקריוה מר זוטרא על שמיה דאבוח  
 וערקו דבית דוד ותלתין שנים לא יכיל מר אהונאי לגלויי אנפי ומר רב נזא אחוי דאבוחין  
 דבית מר רב נהילאי אול ויחיב בנהר צבא ומר זוטרא בר מר זוטרא ריש גלותא סליק  
 ליה לא"י ועיילה בריש פירקיה: ובשנת ד' מאות ונ"ב שנה לחרבן הבית היא שנת  
 ארבעת אלפים ומאתים ושמנים לבריאת עולם עלה לארץ ישראל והיה ראש סנהדרין.  
 ואחריו רב גוריא ואחריו מר זוטרא בנו. ואחריו רב יעקב בנו. ואחריו רב מינס בנו.  
 ואחריו רב נחמיה בנו. ואחריו רב אבדימי בנו. שמנים ושבעה דורות וכולם שמנים ושבעה  
 כלל שמונים: ורב אבבי הוליד את רב יעקב ואת רבי פנחס ואת רבי עזריה ורב פנחס  
 הוליד את רב חצוב. הרי שמנים וחשעה דור:

♦ סליק סדר עולם זוטא ♦

## B.

המשפחה מראש גולה שבבבל:

דוד מלך שנת שנים אלף ושמנה מאות וארבעה ושמנים ומלך 6 שנה. בדורן [היה]  
 אביתר כהן גדול ונתן וגר נביאים: שלמה מלך שנת שנים אלף ותתק"ב<sup>3</sup>. ובשנת  
 תתק"ב<sup>4</sup> התחיל לבנות הבית. ובשנת תתק"ב<sup>5</sup> ואלה<sup>6</sup> השלימה ומלך 6 שנה. בדורו [היה]  
 צדוק כהן גדול ויונתן ועדוא ואחיה השילוני נביאים: רחבעם<sup>7</sup> 14 שנה. אחימעץ כהן גדול  
 \*ושמעיה ועדוא<sup>8</sup> נביאים: אביה בנו 1 שנים. עזריה כהן גדול ועדוא נביא. אסא בנו 40<sup>9</sup>  
 שנה. יהורם כהן גדול \*ועזריה בן עדוא<sup>10</sup> וחנני<sup>11</sup> הרואה ויהו[א] בן חנני נביאים: יהושפט  
 כהן שנים. יאחז<sup>12</sup> כהן גדול. ויהוא בן חנני ועובדיה ומיכה ויחזיאל בן זכריה ואליעזר בן

תתקל"ה<sup>5</sup>. תתקצ"ה<sup>4</sup>. ותתקכ"ד<sup>3</sup>. ננים<sup>2</sup>. Ep. חטאי<sup>1</sup>.  
 \*ושמעיה ועדוא<sup>8</sup>. H. וחנני<sup>9</sup>. So both<sup>10</sup>. סא<sup>7</sup>. Ep. חטאי<sup>1</sup>.

(רודיהו)<sup>1</sup> נביאים: יורם בנו ח' שנים. יהוידע כהן גדול. אליהו נביא שבא לו מכתב (ממנו) אחר שנשתלק: אחזיהו בנו שנה אחת. ויהושע כהן גדול ואלישע נביא: עתליה אמו שש שנים מלכותה והרגה כל זרע המלכות חוץ מיואש בן בנה שהיה בן שנה והיה נחבא \* בבית השם<sup>2</sup> ויהרגו אותה וימלוך יואש מ' שנה ובזמנו [היו] יהוידע ופריה כהנים גדולים. חכריה בן יהוידע כהן ונביא והרגו יואש ובמותו אמר ירא יי וידרוש: אמציה כ"ט שנה: צדקיה כ"ז אמרן אחיו נביא: (עזיהו נ"ב שנה והטו שנים מהם הם ממלכות אביו. יואל כהן גדול) השע עמוס וישעיה נביאים: יותם ט"ז שנה. (יותם) כהן גדול. השע וישעיה ועמוס ומיכה המורשתי נביאים: אחז ט"ז. אוריהו כהן גדול. השע וישעיהו ומיכה ועמוס ועוד נביאים: חזקיה כ"ט שנים. נריה כהן גדול השע וישעיה ומיכה נביאים: מנשה בנו נ"ה שנה. הרשעיה כהן גדול. יואל וחבקוק ונחום נביאים: אמון ז' שנים. שלום כהן גדול חמאי<sup>4</sup> נביא: יאשיהו ל"א שנה. חלקיה כהן גדול. צפניה ירמיה (ו) חולדה נביאים: יהויקים בנו י"א שנים. עזריהו כהן גדול (ירמיה וחולדה נביאים: יהויקים בנו י"א שנים עזריהו כהן גדול). ירמיה ואוריה נביאים. הרי שמנה עשר מלכים:

יהויכין ראש היחס בן י"ח שנים במלכו והוא שנת ח' למלכות נבוכדנצר ומלך ז' חדשים וימים והוליכוהו לכבל והיה אסור שבע ושלשים שנה עד שמת נבוכדנצר אסיריו לא פתח ביחה. ובעבור החשובה שלא נגע בנדה זכה שיצא מבית הסוהר<sup>5</sup> בן נ"ה שנה וחכה לבנים צדיקים ואויל מרודך הרים את כסאו מעל כל המלכים וכלכלו ולא נשאר מבית דוד מורע המלוכה כי אם יהויכין ואחריו בגולה שאלתיאל בנו לראש גולה. וכשהשלים מלכות בבל ומלך כורש נ"ב שנים לחרבן הבית שבעים למלכות בבל מת שאלתיאל. ומלך בנו זרובבל והיה פחת יהודה ועלה לירושלם בשנה ההיא עם יהושע בן יהוצדק כהן גדול וחגי חכריה ועדוא<sup>6</sup> [נל ומלאכי] נביאים ועמד מיד אחשורוש ובטיל<sup>7</sup> מלאכת בית המקדש עד שנת י"ח לפרס ומדי שנשלמו שבעים שנים לחרבן הבית בשנת שתיים לדריוש בן אסתר ואז בנה זרובבל הבית והשלימה. ואח"כ עלה עזרא [הסופר] וגלותו עמו. וחזר זרובבל לבבל ומת שם. ועמד אחריו משולם בנו ובימיו מלכה יון כי ביום שמלכה יון פסק[ה] נבואה מישראל שנת ז' אלף ותמ"ח ומתו חגי וזכריה ומלאכי. ואלכסנדר מקדון מלך י"ב שנים וקמו אחריו ד' מלכים ממזרים ומת משולם ועמד אחריו ברכיה בנו ובזה הזמן היה תלמי המלך שכתב התורה יונית וכן אנטיוכוס שבנה אנטוכיא. ומת ברכיה ועמד אחריו חסדיא בנו ובימיו היה ניקנור מלך יון וכל ענין החשמונים שנת מאתיים ושנים עשר לכנין בית שני. ומלך מתתיה שנה אחת ויהודה בנו שש שנים [ויהונתן אחיו ו' שנים] ושמעון אחיו שמנה עשר שנה<sup>8</sup> ויוחנן בן שמעון הנקרא הורקנוס הראשון ששה עשר שנים הרי שבע וארבעים שנה לחשמונים.

<sup>1</sup> So in d.; blank in H.

<sup>2</sup> בן הכלים (so).

<sup>3</sup> ז'.

<sup>4</sup> So both.

<sup>5</sup> האסורים.

<sup>6</sup> So both.

<sup>7</sup> וביטל כל.

<sup>8</sup> י"ב שנים.

ומת חסדיא ראש גולה ועמד אחריו ישעיה בנו ואז מלך ינאי בן יוחנן הנקרא חורקנוס. זה ינאי נקרא אלכסנדר ומלך שבעה ושלשים שנה. ונפטר ישעיה ועמד אחריו עובדיה<sup>1</sup>] ובזמנו מת ינאי ומלך ארסטובולוס בנו ומלך עשרה שנים ונהרג. ובזה הזמן אומר התלמוד כשצרו מלכי חשמונאי זה על זה ובז' ומלך אחריו אנטיגנוס בנו ומלך עשרה שנים והרגו עבדו הורדוס בן אנריפס והרג כל בית אדוניו ומלך שבעה ושלשים<sup>2</sup> שנה ונפטר עובדיה ראש גולה ועמד אחריו שמעיה בנו. ויש נוסחה אחרת במלכות החשמונים כי הם מאה ושלש שנים. יוחנן ושמעון בן מתתיה שבע ושלשים שנה וינאי בן יוחנן שבעה ועשרים שנה ואריסטובולוס בנו עשרה שנים ונהרג ואנטיגנוס בנו לז' שנים ואחר הורדוס מלך אנריפס בנו. ואחריו מלך מונבז בנו. אבל מונבז<sup>3</sup> המלך החסיד שמזכיר התלמוד כתב רש"י שהוא ממלכי חשמונים ואמו הלני<sup>4</sup> המלכה הצדקת ואי אפשר זה. ובזה הזמן נפטר שמעיה. ועמד אחריו שכניה בנו שהוא דור העשירי ליהויכין המלך בזמן חרבן בית שני שהוא שנת שלשה אלף ושמנה מאות \*ושמנה ועשרים<sup>5</sup> והיא שנת מאה ושמנים למלכות אדום. ובשנת שנים וחמשים לחרבן הבית [נ]חרבה ביתר. ויש אומרים \*שנים ושבעים שנים ובשנת מאה וששה<sup>6</sup> לחרבן הבית באו פרסאי על רומאי<sup>7</sup>:

ונשוב לראש(י) גולה: נפטר שכניה ועמד חזקיה בנו ונפטר חזקיה ונקבר בארץ ישראל בנבעת ארבאל<sup>8</sup> במזרח העיר ועמד עקוב בנו. נפטר עקוב ועמד נחום בנו והיו חכמים עמו שמם רב הונא ורב חינא ורב מתנה ורב חננאל. ונפטר נחום ועמד אחריו יוחנן אחיו בן עקוב וחכם שלו רב חננאל. ונפטר יוחנן ועמד אחריו שפט בנו. ונפטר שפט ועמד ענן בנו. וכאשר נפטר ענן נשאר נתן במעי אמו והוא נתן דצוציתא ראש גולה. ונפטר נתן ועמד אחריו רב הונא בנו. ורב ושמואל חכמים שלו. ונפטר רב הונא בזמן ר' ונקבר בארץ ישראל אצל ר' חייא רבה ועמד אחריו נתן בנו ורב יהודה ורב ששת חכמים שלו. ונפטר נתן ועמד ר' נחמיה וחכם שלו רב ש[י]י ונפטר נחמיה ועמד אחריו עקביה<sup>9</sup> בנו. ובזמן נחמיה נזרו פרסאי שמד על ישראל \*מאתים וחמשה ושמנים שנה<sup>10</sup> לחרבן הבית. ורבה<sup>11</sup> ורב אדא חכמים של עקביה ראש גולה ובימיו עלה שבור מלכא [לנציבין] וכבשה ונפטר מר עוקבא<sup>12</sup> דצוציתא ונקבר בארץ ישראל ועמד אחריו הונמאר<sup>13</sup> אחי ואב"י ורבא חכמים שלו. בימיו עלה שבור מלכא לנציבין וכבשה. ונפטר הונמאר<sup>14</sup> ועמד אחריו עוקבא אחי ורב חיננא חכם שלו. בשנת ארבע מאות וששה עשר שנה לחרבן הבית קם עלמא בלא מלכא ונפטר אבא ועמד נתן בנו רב אחא ורב חביבא חכמים שלו. ונפטר נתן ועמד אחריו מר כהנא חכם שלו. ונפטר מר כהנא ועמד אחריו רב הונא בנו ורב אחאי חכם

על שנים ק"ן. <sup>6</sup> ופ"ה. <sup>5</sup> ואינו. <sup>4</sup> הילאני. <sup>3</sup> בונבז. <sup>2</sup> d. <sup>1</sup> ל"ה. <sup>13</sup> So. <sup>12</sup> עוקבן. <sup>11</sup> ורבא. <sup>10</sup> קעה. <sup>9</sup> עקביא. <sup>8</sup> ארב"ל. <sup>7</sup> רומה. <sup>6</sup> both; הונא מר?



שלו. ונפטר מר הונא ועמד אחריו מר זוטרא אחיו רב (אחא) מרפתי חכם שלו. ונפטר מר זוטרא ועמד אחריו כהנא בנו ורבינא חכם שלו. ונפטר רב כהנא ועמד אחריו רב הונא אחי אביו בן רב כהנא ורב מארי ורב חנניא<sup>1</sup> רבה חכמים שלו ואשתו של רב הונא ריש גלותא היתה בתו של מר רב חנינא<sup>2</sup> ראש ישיבה ורב חנינא היה חכם<sup>3</sup> גדול והלך דיינא של ראש גולה למקום רב חנינא ולא הניחו שם לשפוט ושלח בעבורו ראש גולה ונעשו<sup>4</sup> לו רעות גדולות ומרטו שער זקנו והלך [ר]ב חנינא ראש ישיבה בזה [הצער] לבית הכנסת ובכה עד שמלא קערה מדמעות ושחה אותם ונפל מנפה בבית ראש גולה ומתו כולם בלילה אחד ונשאר מר זוטרא במעי אמו וראה בלילה ההוא בחלומו רב חנינא שנכנס לנן של ארזים ולקח גרון [אחד] וחתך לכל הארזים שבו וראה כי נשאר ארז קטן תחת הארץ והרים הגרון לחותכו ובא [איש] זקן אדמוני ואמר לו אני דוד מלך ישראל וזה הנן שלי הוא [אתה] מה לך עמהם שהרגתם הכהו בהפתקא<sup>5</sup> והחזירו<sup>6</sup> פניו לאחוריו והקיץ ופניו לאחוריו. ואמר להם לחכמים נשאר מבית דוד ואמרו לו כי לא נשאר כי אם בתו שהיא מעוברת והלך והמתין \* לפתחה עד אשר ילדה<sup>7</sup> וכאשר ילדה חזרו פניו לו<sup>8</sup> ונתיישרו ולקחו ולימדו [תורה]. ובזה הזמן [היה] איש [אחד] ששמו [רב] פחרא כיון שראה כי תם בית דוד נתן שחד למלך ועשאו ראש גולה. וכאשר היה מר זוטרא בן טו<sup>9</sup> שנים הלך הוא וראש ישיבה למלך ולקחו הנשיאות מרב פחרא ולרב פחרא נכנס זכוב בחוטמו עד שמת ממנו ולכך חותמין דבי דוד זכוב על חותמיו. והיה מר זוטרא ראש גלות עשרים שנה ומר רב חנניא ורב חמא ורב יצחק חכמים שלו. ובימיו נהרג רב יצחק ראש ישיבה וביום ההוא יצא מר זוטרא ונראה לו עמוד אש ויצאו אחריו ארבע מאות איש וילחמו עם הפרסאים וירש המלכות ונבה המס שבע שנים. ובסוף שבע שנים חטאו העם שהיו<sup>10</sup> עמו ומצאן שותין יין נסך ועבירות אחרות ונעלה הענן שהיה<sup>11</sup> הולך לפניו ולקחוהו [ה]פרסאים וחלו לראש גולה מר זוטרא ולראש ישיבה חלו על ראש גשר מחווא. וביום ההוא שנהרג גולד לו בן ונקרא מר זוטרא על שמו<sup>12</sup> וברחו בית דוד שלשים שנה לא יכול מר אהונאי<sup>13</sup> לגלות פניו. ומר רב נזא אחי אביו דמר רב נהילאי הלך וישב בנהר צובה ומר זוטרא בר מר זוטרא \* עלה לארץ ישראל ראש גלות<sup>14</sup> והכניסוהו לריש פרקיא<sup>15</sup>. ובשנת תנ"ב לחרבן הבית שנת ארבעת אלפים ומאתים ושמונים עלה לארץ ישראל והיה ראש [ל]סנהדרין. ואחריו רב נוריא. ואחריו מר זוטרא בנו. ואחריו מר יעקב בנו. ואחריו רב שמעיה בנו. ואחריו רב נינא בנו. ואחריו רב מינס בנו. ואחריו רב מיסא בנו. ואחריו רב נחמיה בנו. ואחריו רב

<sup>1</sup> חנניה. <sup>2</sup> חנינא. <sup>3</sup> אדם. <sup>4</sup> ועשו. <sup>5</sup> באפקא. <sup>6</sup> So both. <sup>7</sup> על. <sup>8</sup> והיה. <sup>9</sup> אשר היו. <sup>10</sup> טו. <sup>11</sup> חזרו after לו. <sup>12</sup> לה עד שילדה. <sup>13</sup> אהולאי. <sup>14</sup> ראש גלות עלה לירושלם. <sup>15</sup> פירקין.

אברמי בנו. ורב אברמי הוליד את ז' יעקב ואת ז' פנחס. וז' יעקב הוליד את ז' חצוב.  
הרי מיהויכץ מלך יהודה עד זה שלשה וארבעים ראשי טלה:

✧ זה סדר עולם זוטא ✧

### C.

דורות העולם בקצור מאדם ועד דוד בן זכאי שעשה מחלוקת עם רבינו סעדיה זל  
והמעלות שנחשלה על ישיבת סורא על פומבדיתא:

אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך מתושלח למך נח שם וארפכשד. שלח עבר פלג  
רעו שרונג נחור תרח אברהם יצחק ויעקב. יהודה פרץ חצרון רם עמינרב נחשון שלמון  
בעז עובד ישי. דוד שלמה רחבעם אביה אסא יהושפט יהורם אחזיה עתליה יהואש אמציה  
עזיה יותם אחז יחזקיה מנשה אמון יאשיהו יהואחז יהויקים יהויכין. נחמיה משולם חנניה  
ברכיה חסדיה ישעיה עובדיה שכניה שמעיה חזקיה יוחנן שפט ענן נתן רצוציתא (הונא) נתן  
נחמיה עוקבא אבא בר הונא נתן מר זוטרא מרימר כהנא הונא מר זוטרא הונא מר  
כפנא(י) בסתנאי חסדיה שלמה ריש נלותא דוד בן זכאי שעשה המחלוקת עם רבינו סעדיה  
[אלופינו] (פיוסי) זכרו לברכה [ולטובה]:

אלה המעלות שנחשלה בהם ישיבת סורא על [ישיבת] פומבדיתא. בתחלה בימי רב  
שהיה סוף תנאים ותחלת אמוראין לא היתה עדין ישיבה בבבל אלא הנשיאים שהיו שם  
לא היו קורין אותם אלא רישי סדרא כדאמר' מאן ריש סדרא בבבל אל אבא אריכא והוא  
רב. ולאחר שנפטר רב עשו ישיבה בבבל על דרך ארץ ישראל והיא ישיבת סורא. ומלך בה  
רב הונא מ' שנה והוא היה ראשון לכל מי שהיה ראש ישיבה בבבל. ואח"כ מלך אחריו רב  
חסדא ונמשכה מלכותו <sup>1</sup> שנים. ובסוף ימיו של רב חסדא הלך רבה בר נחמני ועשה ישיבה  
בפומבדיתא. (ומאותו היום ואילך היתה ישיבה בפומבדיתא) והיתה ישיבת <sup>2</sup> גולה. ומלך [בה]  
רבה בר נחמני כ"ב שנה. ואחריו מלך רב יוסף ב' שנים ומחצה. (ואחריו אבוי ז' שנים.)  
ואחריו רבא על פומבדיתא ועל סורא בסיעתא דשמיא ובברכתא דברכיה רב יוסף כדנקטינ' <sup>3</sup>  
דאל יהא רעוא <sup>4</sup> דתרום רישך אכולא ברכא ושני מלכותו ז' שנים. ומלך אחריו רב פפא  
ז' שנים. ואחריו רב אשי מ' שנה. ואחריו מלך רב טביומי בריה דהוא מר בר רב אשי.  
ומלך אחריו רבה יוסי שבימיו נסתם התלמוד. ובשנפטר רבנא יוסי נשאר שתי הישיבות  
בלא גאון עד שהסכימה דעתם של רבנן סבוראי והם שהיו אחר חכמי התלמוד שהיו עושין  
ב ישיבות כמו שהיו בימי רב הונא מפני שרבנן סבוראי אע"פ שלא הוסיפו על התלמוד

<sup>1</sup> MS. והא ישיבת של. <sup>2</sup> Ed. כדנקטיה. <sup>3</sup> Ed. רעוא.

ולא נרעו ממנו אַעפֿכּ היו ראשי הישיבות והן הנאונים יושבין ודורשין והיתה הוראה יוצאת מהן לכל ישראל וכך היו נוהגין בישיבתן עד היום הזה:

ואלו המעלות שנתעלתה בהם ישיבת סורא על ישיבת פומבדיתא. א' שלא יהיה נאון מפומבדיתא אלא מסורא על פי ראש הישיבה שלה. ועוד אם יתקבצו ראשי הישיבות שתיהן עם<sup>1</sup> ראש גלות בארץ עתיקה בבבל בשבת שרגילין להתקבץ אליו ראש ישיבת סורא ותלמידיו קורין עם<sup>2</sup> ראש גלות [ב]ספר התורה מפני גדולתו וראש ישיבת פומבדיתא [ותלמידיו קורין ומתרגמן עליו. ועוד אם ישב ראש גלות על הספסל שעושים לו ראש ישיבת סורא לימינו וראש ישיבת פומבדיתא] לשמאלו. ועוד אם יסב<sup>3</sup> בסעודת מצוה אצל א' מראשי גלות [או מראשי כלות] ראש ישיבת סורא בוצע תחלה והוא מברך ברכת המזון. ובין<sup>4</sup> בכניסה ובין<sup>5</sup> ביציאה ראש ישיבת סורא קודם לראש ישיבת פומבדיתא ואפילו היה ראש ישיבת פומבדיתא זקן בן שמונים שנה וראש ישיבת סורא קטן בשנים ממנו השררה לעולם לראש ישיבת סורא. ועוד כשהיו משלחין אנרות זה לזה ראש ישיבת פומבדיתא כותב יחקרי הדין דיסקא קמי[ה] נאון ורבנן דסורא וריש ישיבת סורא [כותב] יחקרי הדין דיסקא קמי[ה] דרבנן דפומבדיתא ואינו כותב לו נאון. ועוד אם קורא ראש גלות בספר התורה ראש ישיבת סורא מתרגם עליו וראש ישיבת פומבדיתא יושב ודומם. ועוד כשימות ראש גלות כל הרשויות שלו יתנו לראש סורא ואין בהן לראש ישיבת פומבדיתא חלק כלל. ובראשונה היתה [ראש] ישיבת סורא נוטלת שני חלקים וישיבת פומבדיתא חלק א' עד שמלך כהן צדק בפומבדיתא ורבו בני הישיבה ולא הספיק להם חלק ה' שהיה מנהגם לקחת ונפלה קטמה ביניהם על זה הדבר עד שנתקבצו ראשי הדור ועשו פשרה ביניהם ש[י]היו חולקים כל מה שיבא להם חלק כחלק בשוה. וכך היו נוהגין עד היום הזה. ואשר אמר (ר') נתן הכהן בר יצחק הבבלי ממה שראה בבבל [במקצת וספרו במקצת] על ראש גלות עוקבא שהוא מזרע דוד שבא לאפריקיא<sup>6</sup> ונהג שררה בבבל שנים רבות שלא עמד על מספרם<sup>7</sup>. והיה ראש ישיבה בימיו מר רב כהן צדק ורב<sup>8</sup> יוסף בפומבדיתא מ' שנה עד שנפלה קטמה ביניהם על רשות כרסאן מפני שבראשונה היו נוטלין רשות כרסאן מפומבדיתא וכל הנאה שתבא ממנה לפומבדיתא תגיע ובקש רב עוקבא זה להשיב הנאתה אליו ומנעו רב כהן<sup>9</sup> צדק והיו לו לעוזרים יוסף בן פנחס וחתנו נטירא עם קצת פנות הדור עד שהוציאו עוקבא מבבל ונלה למקום הנקרא קרמיסין דרך ה' ימים במזרח בבל. ובעת ההיא היה עמרם בן שלמה ראש ישיבת סורא. וישב עוקבא בקרמיסין עד שיצא \* מלך בבל \* לטייל בקרמיסין מפני שיש בה מים ננות ופחדים וכל כרכום שבבבל סמנה הוא בא וחזן ממנה כמו חצי מיל מקום הנקרא שפראן<sup>10</sup> ויש בו בנין יפה וכשיבא

במספרם Ed.<sup>5</sup> לאפרקה MS.<sup>4</sup> ובן MS.<sup>3</sup> ישבו MS.<sup>2</sup> על Ed.<sup>1</sup>  
 שרפאן MS.<sup>9</sup> המלך MS.<sup>8</sup> מורה Ed. adds.<sup>7</sup> מר רב.<sup>6</sup>

המלך לשם בו היה ממיל. והיה בו בית אחד גבוה כשיעור שתי קומות והיו בו שתי צורות אחד של מלך ואחד של פילגשו ובתחתיתו דמות סוס חלול ויצאו מים מן ההר ויכנסו בו ויצאו מפיו. והיה המלך בכל יום ויום יצא לאותו מקום למייל בו והיה עוקבא מכיון אותה שעה שהיה המלך שם ועומד לפניו ומברך אותו בדברים ערבים ובשרי נאים. וכך היה עושה (לו) בכל יום ויום עד מלאת לו שנה. וסופר המלך כותב שיריו ודבריו בכל יום ויום וראה שמה שאמר היום אינו אומר למחר פעם אחרת. וכן עשה כל השנה [כולה] מראשה ועד סופה. לאחר מלאת השנה הגיד הסופר למלך שלא היה עוקבא שונה הדבר מראש השנה ועד סופה בקש ממנו המלך שיתן סימן לדבריו כי לא האמין בדבר. הביא לו פנקסו ושירי עוקבא כתובין בו ואין בהן דבר שנוי ומשולש. צוה המלך שיכנס עוקבא אצלו. וכשנכנס אמר לו המלך שאל מה אתן לך. ושאל ממנו השבתו על כנו. כתב לו המלך מכתב בשאלתו. וכיון ששב היה קשה הדבר על נמירא ועל יוסף בן פנחס ועל הגלויים עמהם. והיו מדברים עליו אל המלך עד שצוה המלך שיצא [מכל מלכות] והגלה אותו פעם שניה. וכתבו עליו מכתב \* מאת המלך<sup>1</sup> שלא יכנס בכל מלכות בבל לעולם ואם יכנס יחרם כל רכושו. ולא נשא אותו ארץ מכל ארצות מזרח ויצא אל המערב ונשארה השררה כמו ד' או ה' שנים בלא ראש עד שהיה קשה הדבר מאד על ישראל. ודברו על דוד בן זכאי שהוא (בן) דודו של עוקבא נשיא \* שעבר שיעשו<sup>2</sup> אותו ראש גלות. והיה כהן צדק שהוא ראש ישיבת פומבדיתא קשה עליו הדבר שלא רצה בשררות דוד בן זכאי לפי שהיה קרובו של עוקבא ראש גלות שעבר אבל ראש ישיבת סורא הנהיג אותו על עצמו וכתב לכל אנשי ישיבתו לתלמידים ולתנאים שבה שיברכוהו ויכתבו לו על נפשם וינהיגו אותו ראש [גלות] עליהם. ועשו כאשר צוה והלכו כלם לקראתו עד שהגיעו למקום אחד הנקרא קצר בדרום בבל בינו ובין סורא<sup>3</sup> מילין והוא מקום דוד בן זכאי והיא ארץ מולדתו וברכוהו והנהיגו אותו ראש [גלות] עליהם. ועלן היה סמאן כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא ואינו רצה בדבר עד ז' שנים. והיה שם אדם א' מאור עינים נודע בנסים<sup>4</sup> ראש כלה נהרואני והיה נכנס ביניהם בדרך שלום אולי יוכל<sup>5</sup> להנהיג אותו על ישיבת פומבדיתא שיתרצה בו כהן צדק ראש הישיבה. עד שהלך לילה א' והיה פותח כל מנעולי בבל בשם פתח אותו הלילה ד' מנעולים. עד שהגיע אליו ועמד על ראשו ומצא אותו גורם בחצי הלילה. כיון שראהו כהן צדק חרד לקראתו ושאל לו על עסקי ביאתו (ואמר לו) חי נפשך אדוני לא הגעתי אצלך עד שפתחתני ד' מנעולים. אמר לו ומה רצונך עכשו. אמר לו (בקשתי) שת(ת)ברך ראש גלות ותנהיגוהו על עצמך. השיבו שיעשה כדבריו. יצא משם נסים<sup>7</sup> אל ראש גלות והודיע[ו] וקבע לו זמן ביום אשר יבא בו וחזר אצל כהן (מורה) צדק והודיעו הזמן. אז צוה כהן צדק לכל תלמידיו

אובל. MS. <sup>6</sup> בנס. MS. <sup>4</sup> Ed. f. <sup>3</sup> שיעשו. MS. <sup>2</sup> מעם הארץ <sup>1</sup> נסי. Ed. <sup>7</sup> ד'. Ed. <sup>6</sup>

ולבני ישיבתו וכל אשר היו עמו להקהל ולעמוד על נפשם ולצאת לקראת ראש גלות. יצאו לקראתו אל המקום הנק' צרצר מהלך חצי יום מבבל. כיון שהגיע אצל ראש גלות והנה גם הוא בא במחנה כבד מאד ועמו כל תלמידיו וכל הנלוים אחריו וחזרו אחריו<sup>1</sup> וכבר הכינו לו חצר בכפר ידוע בארץ עתיקה להיות בה. וכשהגיעו לשער מדינת בבל היו אומרים שירים ערבים ופזמונים נאים עד שבאו<sup>2</sup> אל החצר אשר הכינו לו. ונכנס ושכן בבבל והוא וכל אנשיו ונשיו וכל נפשות ביתו. ואחר [בן אחר חמש] השנים מת ראש ישיבת סורא ומלך אחריו מר האיי בר קיומי והוא היה ראש דורו באותו זמן והנה ישיבת סורא כ' שנה ומת. וכהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא עודנו חי. וכשמת ראש ישיבת סורא נשארה ישיבת סורא גלמודה. והיה ראש גלות מתיעץ מי ינהיג בה ונמלך לבו על רבינו סעדיה פיומי ועל צמח בן שהין<sup>3</sup> כי הוא היה בר אבהן ובר אוריאן ושנר ראש גלות אל נסי \* נהר ואני<sup>4</sup> להיות ראש ישיבתן ואמר לו לא יתכן כי ראש ישיבה נקרא נהורא דעלמא והו' חשובא דעלמא. אמר לו מה תראה בדבר זה. אמר לו כל אשר חפצת עשה. הודיעו ראש גלות מה שבלבו לעשות וכי נפלה עצתו או על רבינו סעדיה או על צמח בן שהין<sup>5</sup> השיבו נסי שינהיג צמח בן שהין<sup>6</sup> ולא רב סעדיה אעפ' שהוא אדם גדול ומופלג בחכמה אינו מתירא מאדם בעולם<sup>7</sup> ואינו מסביר פנים לשום אדם בעולם מפני רוב חכמתו ורוח בפיו ואריכות לשונו ויראת חטאו. אמר לו ראש גלות כבר נפלה עצתי והסכמתי<sup>8</sup> על רבינו סעדיה פיומי. השיבו נסי עשה מה שאתה חפץ כי בתחלה הראשון שישמע לדבריו. וישב לפניו אני הוא ואני אהיה ראש הרוצים בו. הנהיג[ו]הו אותה שעה בפני כהן צדק ובפני תלמידי ישיבת פומבדיתא ומינוהו להיות ראש ישיבת סורא. ולא היה ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין ראש גלות ובין רב סעדיה ונחלקה (מלכות) בבל לשנים. וכל עשירי בבל ותלמידי הישיבות וחשובי המקום היו עם רב סעדיה לעזור אותו בכח ממונם ובהסברת פנים אצל המלך ושריו ויועציו. והיה בבבל אדם חשוב אחד ושמו כלב בן שרנאדו<sup>9</sup> עוזר לראש גלות והיה בעל ממון ונתן [מ]ממונו ס' אלף זוז כדי להסיר את רב סעדיה ממקומו. ולא היה יכול מפני שהיו עם רב סעדיה בני נמירה וכל עשירי בבל. ונתקנא כלב זה ברב סעדיה מפני שהיה כלב זה בעל לשון ואדם גדול בחכמה וכל שאלות שישאל היה משיב עליהם טעם א' ושנים. אבל רב סעדיה מוסיף עליו עשר ידות. והיה מתקנא בו בדבר זה ועקר<sup>10</sup> מחלוקת רב סעדיה וראש גלות היה על עסקי חצרות שהיו לאנשים שהיו מתחת ראש גלות וממון הרבה שנפל להם בירושה<sup>11</sup> ובקשו חלוקתם. ונפלה ביניהם קטטה עליו עד שנתנדבו לתת מעשר מכל מה שנפל להם בירושה [לראש גלות] להסיר \* החלונות מעליהם<sup>12</sup> ולהוציא לאור משפטם.

<sup>1</sup> MS. אליו. <sup>2</sup> MS. בואו. <sup>3</sup> MS. שהין. <sup>4</sup> Ed. one word. <sup>5</sup> Ed. שהיאן.

<sup>6</sup> Ed. מעולם. <sup>7</sup> MS. והסכימה. <sup>8</sup> Ed. שראנדו; MS. שארדו. <sup>9</sup> Ed. adds רב.

<sup>10</sup> Ed. בירושתם. <sup>11</sup> So MS.; ed. התנאות.

והניע לראש גלות בחלקו <sup>1</sup> מאות זהובים מן המעשר שנתנו לו וכתב להם מכתבות וחתם עליהם וצוה להם שילכו לראשי ישיבות לקיימם, וכשהגיעו הכתבים אל רב סעדיה עמד עליהם וראה בהם דברים שלא ישרו בעיניו ואף בכל זה אמר להם בסבר פנים יפות לכו אצל כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא [ויקיים כתב זה ואני אקיים אחריו, וכל זה אמר מפני שבקש להטמין הדבר הכעור שראה באותם הדברים ושלל רצה לגלותו, עשו כאשר צום והלכו אצל כהן צדק <sup>2</sup> פומבדיתא] וחתם בהם, ולאחר שחתם בהם כהן צדק חזר אצל רב סעדיה שיחתום בהם ויקיים אותם, אמר להם רב סעדיה למח תבקשו כתב ידי הנה בידכם חתימת ראש גלות וחתימת כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא אינכם צריכין לחתימת ידי, אם לו למח אינך חותם, אמר להם איני יודע ונמנע מלגלות להם הדבר עד שהשביעוהו כמה פעמים שיאמר להם מה ראה בשטרותם ולא יכול לעבור על השבעה ולכתב מהם, והודיעם מה שראה בשטרות ומאי זה טעם נפסדו, חזרו אצל ראש גלות והודיעוהו, שלח <sup>3</sup> אליו ראש גלות יהודה בנו ואמ' לו לך ואמור לו בשמי שיקיים את השטרות, והלך יהודה בנו של ראש גלות ואמר לרב סעדיה בשם אביו שיחתום את השטרות, אם לו חזור אצל אביך ואמור כי \* כתוב בתורה <sup>4</sup> לא תכירו פנים במשפט, חזר אליו פעם שנייה ואמ' לו אמור לו חתום את השטרות ואל תהי שומה, חזר <sup>5</sup> הנער ואמ' לרב סעדיה בסבר פנים יפות ולא אמר לו דברי אביו אבל אמר לו בבקשה ובפיוסין שיחתום את השטרות כדי שלא תפול מחלוקת [בינו לבין אביו, ומאן ושלח אליו פעמים רבות ולא רצה הבן לגלות לר' סעדיה] כל מה שאמ' לו אביו אבל מפייס ממנו פיוסין גדולים שיחתום הכתבים כדי שלא תהא מחלוקת בינו ובין אביו בדבר זה, כיון שהמריחו אביו בהל[י]כה ובחזרה חרה אפו והרים ידו ברב סעדיה ואמר לו אם לא תחתום השטרות כמו שאמר לך אבי אז אשלח ידי בך, הדבר יצא מפ' הנער ואנשי רב סעדיה גררוהו והוציאוהו חוץ לפתח ונעלו השער בפניו, כיון שהגיע אצל אביו וראה עיניו זולגים דמעות שאל אותו על מאורעו וספר לו כל המעשה, כיון ששמע אביו כך החרים ברב סעדיה והנהיג רב יוסף בר יעקב שיהיה ראש ישיבת סורא במקומו, וגם רב סעדיה כששמע הדבר החרים גם הוא בראש גלות ושלח אל <sup>6</sup> חסן אחי דוד בן זכאי דהוא יאשיהו להיותו [ראש גלות] במקום בן <sup>7</sup> דוד בן זכאי אחיו, ונהג <sup>8</sup> שנים ומת ונתחזק[ה] המחלוקת ביניהם עד <sup>9</sup> שנים עד שאירע דין בין שני אנשים שנתעצמו בדיון, הא ברר לו רב סעדיה ואחד ברר לו ראש גלות, שלח ראש גלות אל האיש אשר ברר רב סעדיה \* וברח מעליו <sup>10</sup> והכוהו [ו]פצעוהו <sup>11</sup>, הלך האיש המוכה קרוע בגדים וילך הלוך חועק אל <sup>12</sup> כל הקהל והגיד להם מאורעו, והיה הדבר קשה עליהם עד מאד כי היה מנהגם שכל איש שהוא <sup>13</sup> מרשות ראש גלות אין לראשי ישיבות עליו לא דין

<sup>1</sup> Ed. חזר. <sup>2</sup> MS. אמרה תורה. <sup>3</sup> Ed. חזוה. <sup>4</sup> Ed. את. <sup>5</sup> So all.

<sup>6</sup> MS. לפניו. <sup>7</sup> MS. also פצעוהו. <sup>8</sup> Ed. על. <sup>9</sup> MS. הוא. <sup>10</sup> MS. אשר הוא.

ולא משפט [וכל שהוא מרשות ראשי ישיבות אין לראש גלות עליו לא דין ולא משפט]  
 ולא<sup>1</sup> לערער על אחד מהם על חברו בשום דבר שיהיה מרשותו. ואם היה גר בארץ ובא מארץ  
 נכריה ואינו לא מרשות זה ולא מרשות זה ילך למקום שירצה. ומפני שהאיש (הזה) המוכה  
 אינו מרשות [ראש] גלות קנאו הקהל למאורעו ונתקבצו כלם על בשר בן אהרן שהוא  
 חותן כלב בן שרנאדו<sup>2</sup> שהיה<sup>3</sup> אדם גדול בבבל והיה מחשובי מקומו וספרו להיכן הגיעה  
 מחלקתם של ישראל וכמה קשה מ[א]רעם. אמרו לו קום כי עליך הדבר ואנחנו עמך  
 ואולי נוכל להסיר המחלוקת שאינה תלויה אלא בחתנך כלב בן שרנאדו<sup>4</sup>. והלך אצל גדולי  
 הדור וקבצם לתוך ביתו. והיה עמם ראש גלות ודבר אליו בפניהם מה המעשה הזה אשר  
 עשית ועד מתי אתה מחזק במחלוקת ולא תשמור עצמך מן העונש. ירא את אלהיך והסיר  
 עצמך מן המחלוקת כי אתה ידעת כמה גדול כח המחלוקת. ועתה ראה איך תתקן דרכיך  
 עם רב סעדיה ותשלים עמו ותניח מה שבלבך עליו. השיב ראש גלות לדבריו וענהו לשלום  
 שיעשה כדבריו. ועמד והלך אצל רב סעדיה והביאו לביתו הוא וסיעתו הנלוים עמו ודבר  
 אליו כל אותן הדברים שדבר אל ראש גלות וענהו גם הוא לשלום. והיה ראש גלות בבית  
 אחר הוא וכל הנלוים עמו וכל אנשיו ורבנו סעדיה הוא וסיעתו וכל אנשיו בבית א' כנגדו  
 ושניהם היו בחצרו של בשר זה שהלך ביניהם בדברי שלום. ועמדו אנשים מראשי הקהל  
 ונחלקו לשני חלקים חלק א' תמכו בידיו של ראש גלות והחלק השני תמכו \* ביד רב<sup>5</sup> סעדיה  
 והלכו אלו מכאן ואלו מכאן עד שפגעו זה בזה ונשקו זה את זה וחבקו<sup>6</sup> זה את זה והיה זה  
 הדבר ביום תענית אסתר. וכשנשל[ם] דבר זה ביניהם שמח בשר על הדבר כשנשלמו על  
 ידו. והשביע אותם ואת כל העומדים שם עמם שילינו (שם) אצלו (אותה) הלילה ושיקראו  
 המנלה בביתו. ולא רצו לא ראש גלות ולא רב סעדיה אבל אמר ראש גלות [אן] יסעד אצלי רב  
 סעדיה או \* אסעד אצלו<sup>7</sup>. הטילו גורלות ביניהם ונפל הנורל על ראש גלות שילך רב סעדיה  
 אצלו וכן עשה. הלך אצלו וסעד עמו סעודת פורים וישב עמו ב' ימים וביום ה' יצא  
 בשמחה ובטוב לבב. וכשנעשת הפשרה ביניהם אותו רב יוסף בן יעקב שהחזיר ראש גלות  
 ועשה אותו ראש ישיבה במקום רב סעדיה כל אותן השנים שהיתה המחלוקת ביניהם  
 עכשיו שבטל המחלוקת ישב לו אותו רב יוסף ראש ישיבה בביתו ואעפ"י החוק שהיה  
 לוקח כשהיה ראש הישיבה לא מנעוהו ממנו אלא היו שולחין \* אותו לביתו. ונפטר<sup>8</sup> ראש  
 גלות ובקשו להנהיג בנו במקומו ולא עמד \* אחרייו של אביו אלא<sup>9</sup> חדשים בלבד ונפטר גם  
 הוא. והיה לו בן קטן כמו בן י"ב שנים ואספו אליו רב סעדיה ונתן אותו בבית הספר עד  
 שנפטר רב סעדיה. ולא נמצא באותן הימים מי שהיה ראוי להיות ראש גלות אלא איש א'

<sup>1</sup> ואין. MS. <sup>2</sup> שרנאדו ; MS. <sup>3</sup> שהוא. Ed. <sup>4</sup> שרנאדו ; Ed. <sup>5</sup> בידו של רבי. MS. <sup>6</sup> וחברו. Ed. <sup>7</sup> יסעד אצלי. Ed. <sup>8</sup> השני. MS. <sup>9</sup> לו בביתו נפטר. Ed. <sup>10</sup> אלא אחרי אביו. MS.

שהיה מבני הימן שהיה בנציבן ולא הספיקו למנותו עד שארע לו<sup>1</sup> דבר שנתקוטט עם נוי א' בשוק והעידו עליו שקלל את הפסול ונהרג. ואחר פטירתו של רב סעדיה נהג רב יוסף בן יעקב ישיבתו בסורא. ולאחר פטירת כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא נהג אחריו צמח בר כפנאי ישיבתו י' חדשים ונפטר. ומלך אחריו כלב בן יוסף הנק' כלב בן שרנאדו<sup>2</sup>:

ומה שאמר עוד ר' נתן הכהן על דברי ראש גלות היאך יתמנה והיאך יכרתו לו כל העם ברית בשעה שיתמנה כך הוא הדבר אם הסכים[ה] דעת הקהל למנותו מתקבצין שני ראשי הישיבות עם בני ישיבתן עם כל ראשי הקהל והזקנים בבית אדם גדול שבבבל מגדולי הדור כגון נטירא וכיצא בו. וזה שמתקבצים בביתו מתכבד בדבר ויש לו שבח גדול בו וכבודו מתעצם בהקבץ הגדולים והזקנים בביתו. ומתקבצין בבית הכנסת ביום החמישי ומברכין אותו ונותנין יד עליו<sup>3</sup> ותוקעין בשופר להשמיע את כל העם מקטן ועד גדול. וכששומעין הדבר כל אחד ואחד [מהקהל] משגר לו מנחה כפי כחו והשגת ידו וכל ראשי הקהל ועשריהם שולחים לו בנדים נאים ותכשימים יפים וכלי כסף וכלי זהב כל איש ואיש כמתנת ידו. והוא טורח בסעודה ביום הה' וביום ה' בכל מיני מאכל ומיני משתה ומיני מגדים כגון מיני מתיקה. וכשמשיכים ללכת יום שבת בבה' רבים מגדולי הקהל מתקבצין עמו ללכת בבה'. וכבר הכינו לו בבה' מבעוד יום מגדל עץ ארכו ז' אמות ורחבו ז' ופורסין עליו בנדים נאים מן המשי ומן התכלת ומן הארגמן ומתולעת<sup>4</sup> השני עד שיחכססו כלו ולא יראה ממנו כלום. ונכנסים תחתיו (בחורים שנבחרו מנשיאי הקהל ומגדוליהם) בחורים וותיקים בעלי קול בעלי נעימה וקולם ערב ובקיאין [בתפלה] ובכל עניינה. וראש גלות \* עצמו יהיה \* מכוסה במקום עם ראשי הישיבות והבחורים עומדים תחת המגדל ולא ישב עליו אדם וחון הכנסת סתחיל בברוך שאמר והבחורים עונין [אחריו] על כל דבר ודבר מברוך שאמר ברוך הוא. וכשהוא אומר מזמור של יום השבת עונין אחריו טוב להודות ל". וקורין כל העם כאחד פסוקי דזמרה עד שגומרין אותן ועומד החון ופותח בנשמת כל חי והבחורין עונין אחריו תברך את שמך. הוא אומר דבר והבחורים עונין אחריו עד שמגיעין לקדושה ואומר אותה הקהל בקול נמוך והבחורים בקול רם ומיד שותקין הבחורים והחון לברך משלים עד נאל ישראל ועומדין כל העם בתפלה. וכשעובר לפני התיבה ומגיע לקדושה עונין הבחורים אחריו האל הקדוש בקול רם ומשלים התפלה ויושבין כל הקהל. וכשיושבין כל הקהל יצא ראש גלות מהמקום שהיה מכוסה בו. וכשרואים אותו כל העם עומדים על רגליהם עד שישב על המגדל שעשו לו ויצא ראש ישיבת סורא אחריו וישב על המגדל לאחר שיתן לו כריעה כפוף ויחזיר לו. ואחר כך יצא ראש ישיבת פומבדיתא ויתן לו גם הוא כריעה וישב לשמאלו. ובכל זה כל העם עומדים על רגליהם עד שיחקנו שלשתם ישיבתם ויושם ראש גלות באמצע

<sup>1</sup> MS. אליו.<sup>2</sup> Ed. שרנאדו; MS. שרנאדו.<sup>3</sup> MS. אליו.<sup>4</sup> Ed.

גם הוא יהיה גם הוא MS. \* . ובתולעת.



וראש ישיבת סורא יושב לימינו וראש ישיבת פומבדיתא יושב לשמאלו. ובינם לבין ראש גלות מקום פנוי ועל מקומו פשוט עליו (בגד נאה) על ראשו ממעל למגדל אחוז בחבלי ברץ ואריזן וחזן הכנסת מכניס ראשו בסדינו בפני המגדל ומברך אותו בברכות מתוקנות שהחזינו לו מאתמול שלשום בקול נמוך כדי שלא ישמעו אותו אלא היושבים סביבות המגדל והבחורים שהם תחתיו. ובשעה שהוא מברך אותו עונין אחריו הבחורים בקול רם אמר וכל העם שותקים עד שהוא גומר ברכותיו. ופותח ראש גלות ודורש בענין הפרשה של אותו היום או יתן רשות לראש ישיבת סורא לפתוח ולדרוש וראש ישיבת סורא נותן רשות לראש ישיבת פומבדיתא והם נוהגים כבוד זה לזה עד שפותח ראש ישיבת סורא והתורנמן עומד עליו ומשמיע דבריו לעם. וכשדורש דורש באימה וסותם את עיניו ומתעטף בטליתו עד שהוא מכסה פדחתו. ולא יהיה בקהל בשעה שהוא דורש שפוצה פה ומצפצף ומדבר דבר. וכשירגיש באדם שמדבר פותח את עיניו ונופל על הקהל אימה ורעדה. וכשהוא גומר מתחיל בבעיא ואומר ברם צריך את למילף ועומד זקן א' חכם [ונבון] ורגיל ומשיב בענין ויושב ועומד החזן ואומר קדיש. וכשמגיע בחייכון וביומיון אומר בחיי נשיאנו ראש גלות ובחייכון ובחיי רכל בית ישראל. וכשגומר הקדיש מברך ראש גלות ואח' מברך ראשי ישיבות. וכשהוא גומר את הברכה עומד ואומר מדינה פלוני וכל בנותיה כך וכך יבא מהן חוכר כל המדינות<sup>1</sup> שהן משלחות לישיבה ומברך אותם ואח' מברך האנשים שבהם שמתעסקים בנדבה עד שתגיע לישיבות. ואח' מוציא ס'ת וקורא כהן ואחריו לוי וחזן הכנסת מוריד ס'ת לראש גלות וכל העם עומדין והוא מקבל ס'ת בידיו ועומד וקורא בה וראשי הישיבות עומדין עמו וראש ישיבת סורא מתרגם עליו ומחזיר ס'ת לחזן ומחזירה לתיבה. וכשהוא מגיע לתיבה יושב הוא במקומו ואז ישבו כל אדם במקומם. ואחריו קורין ראשי כלות ואחריהם תלמידי ראשי ישיבות אבל ראשי הישיבות עצמן אינם קורין בס'ת באותו היום מפני שקדמן אחר. וכשמפטיר המפטיר עומד אדם גדול ועשיר ומתרגם עליו והיה לו שבה וכבוד בדבר זה. וכשמשלים יוסיף לברך ראש גלות בס'ת וכל שלוחי צבור שהן רגילין ובקיאין בתפלה עומדין סביבות התיבה ואומרים אמן. ומברך אחר כך ראשי ישיבות שניהם וטחזיר ס'ת למקומה ומתפללין תפלת מוסף ויוצאין. וכשיוצא ראש גלות כל העם יוצאין לפניו ולאחריו ואומרים לפניו דברי שירות ותושבחות עד שהוא מגיע לביתו אבל ראשי ישיבות אינם הולכין עמו עד ביתו וכל התלמידים שהולכים עמו ומלוין אותו עד ביתו אינו מניח אחד מהם שיצא מביתו עד f ימים. ומאותו העת ואילך אינו יוצא מפתח ביתו והעם מתקבצין ומתפללין עמו תמיד בין בחול בין בשבת בין בימים טובים. ואם רוצה לצאת ולעשות צרכיו רוכב [ב]מרכבת המשנה כמרכבת שרי המלך [ב]בגדים נאים והולכים אחריו עד ס' אנשים ועבדו יהיה רץ אחריו וכשעובר על א' מישראל רצים אליו ומחזיקים בידיו

<sup>1</sup> Ed. הישיבות.

ומסבירין פניו. וכן עושה כל אחד מישראל שיעבר עליו עד שיתקבצו עליו כמו ז או ס עד המקום אשר הוא בא שם וכשהוא חוזר אל ביתו עושין לו כזה המנהג. ולעולם אינו יוצא עד שהולכין אחריו כל סיעתו ודומה בהליכתו כאחד שרי המלך. וכשהוא רוצה ליכנס לפני המלך לבקש ממנו דבר או לראות פניו מבקש משרי המלך ועבדיו הנכנסין אליו תמיד לדבר אל המלך שיתן לו רשות ליכנס אליו ונותן לו רשות [ומצוה] על השוערים להכניסו. וכשהוא נכנס רצין לפניו כל עבדי המלך והוא כבר הכין בחיקו זהובים וחזים שיתן לאותם העבדים הרצים לפניו עד שלא יכנס והוא מכניס ידו לחיקו ונותן לכל א וא מה שיזמין לו הקב"ה. והם מכבדין אותו ואוחזין בידו עד שהוא בא ועומד לפני המלך ומשתחוה לו והוא רומז עליו שהיה עומד על רגלו אחד וסומכו בשני עד שרומז המלך לאחד מן העומדים<sup>1</sup> עליו ולוקחו בידו ומשיב אותו במקום שרמז לו המלך (במקום) שיושיבנו בו ואח"כ מדבר עם המלך. והמלך שואל אותו על שלומו ועל דבריו ועל מה נכנס אליו והוא מבקש רשות ממנו שידבר בפניו והוא מרשה אותו ואז מתחיל בהלולים וברכות המוכנים לו מקודם לכן ומסדר לפניו מנהגות אבותיו (ואבות אבותיו) [על בני דורם] ומפייסו בדברים ערבים עד שעושה בקשתו ונותן לו שאלתו וכותב לו כל חפציו שיבקש ממנו ויוצא משם ונפטר ממנו בשמחה ושלום:

ואלה החקים אשר היו לראש גלות ולקחתם<sup>2</sup> בכל שנה ושנה ממקום אחד הנקרא נהרואן וכל פרוורה<sup>3</sup> והוא רחוק מבבל כמו חצי יום במורחה ומוציא אליהם דיין ברשותו וברשות ראשי ישיבות וכותב לו אליהם כי לקח רשות מהם ומוציא אליו מן המקום ההוא ויכנס לו משם כמו \*ס או ע' זהובים. וכשהוא מגיע לשם בורר לו שנים מחשובי המקום<sup>4</sup> להמנות עמו על כל פסקי דינין שעושה. ואם היה אותו דיין הממונה ישר בדרכיו ונקי<sup>5</sup> בדיניו כתבו ראשי המקום וחשובים אל ראש גלות ומשבחין אותו בעיניו. ואם שמא חז שיהיה בו דבר רע או ימצאו בו שום דופי כותבין אל ראש גלות ואל ראשי הישיבות פלוני כמה מקולקלים מעשיו וכמה מכתרים<sup>7</sup> דרכיו והן מסירין אותו וממנן אחר תחתיו. וזה החוק שהדיין נוטל מאנשי המקום מכל אחד שהוא מבן עשרים שנה ומעלה שני זהובים בשנה זה בפסח וזה בסוכות. ומהכתובה<sup>8</sup> ונט ושטר חוב ושטר מתנה ושטר מכירה יש לתת לבעלים זה וזה ושלש במשקל (ישמעאל) והסופר אין לו אלא הקבלנות שפוסק הדין לתת לו בשנה<sup>9</sup> והכל לדין וכ היה המנהג לתת כל זה לדין בין שהיה שם בין \*שהלך למקום<sup>10</sup> אחר. והדין יש לו שני בני אדם שמעיינן וחוקרין ומשקיפין על כל רשותו שלא יהא אדם עושה

שבעים או שמונים. MS. פרווריה. MS. לקחתם. Ed. להקדים. Ed.

Ed. וכל כתובה. MS. מקולקלים. Ed. ובקי. Ed. הקהל. MS.

השנה. MS. שהיה במקום. MS.

מאלה הרברים שכתבנו אלא על פיו. וכל מי \*שהוא עושה שמר<sup>1</sup> בסתר מנדה אותו וקונם אותו שיתן שכר השטר ומלקהו ואם היה עני [שלא יוכל] לתת הדבר הקצוב נוטל ממנו הסופר כפי השגת ידו ברשות הדיין. ויש לדיין על הטבחים זוז בכל שבוע ושבוע וגם לראש גלות יבא אליו מרשות מדינת פרס בכל שנה עשרים זהובים על זה המנהג. ויש לו מקום אחר הנקרא חלואן בינו ובין בבל מהלך ה' ימים ומקבל ממנו קץ זהובים בשנה על החוק הנזכר. וגם יש לו מקום אחר הנקרא קצר והיא ארץ מולדתו ויוצא לו ממנו ל' זהובים בשנה. ויש לו בבבל מקום ששם ביתו והוא ברשותו ויש לו שם על כל א' וא' מישראל שני זווים בפסח ובסוכות ואינו נוטל מן העניים כלום כי העשירים מקילין מעליהם והטבחים נותנין לו רביע זהוב בכל שנה. וכללו של דבר שמיניע אליו בכל שנה ושנה מכל אלו המקומות תש' זהובים. ואם רצה כותב למקומות \*רחוקות שיסמכוהו<sup>2</sup> (ויכבדוהו) כותב להם ועושין לו בקשתו. ואם יצא בנו של ראש גלות לכל מקום שירצה נושאין לו פנים ומכבדין אותו ונותנין לו מנחה ואינם נמנעים בזה הדבר אבל עושין עמו כל א' וא' לפי כבודו ולפי גדולתו. ואם לא ישאו לו פנים ולא יכבדוהו במתנותיהם שולח אביו פתיחות וחרמות. ואמר [זה] י נתן שראה את בנו של דוד בן זכאי שיצא<sup>3</sup> למדינת פרס שהוא מרשות אביו ולא כבדוהו ולא נשאו פניו<sup>4</sup> ושלח והודיע את אביו ואביו הוציא עליהם פתיחות וחרמות והודיע למשנה והמשנה הודיע למלך וכתב המלך למלך<sup>5</sup> פרס לסמוך ידו ולעזרו עליהם. וכששמע מלך פרס והגיע כתב מלך בבל לידו שלח ידו בהם ונטל מהן ממון הרבה מפרס<sup>6</sup> שהוא רשות אביו ומכל פרווריה<sup>7</sup> והגיע וחזר לבבל ולא היה א' מראשי הישיבות מי שיערער עליו בדבר זה. וכשימות ראש גלות כל הרשויות שלו ינתנו לראש ישיבת סורא. וסופר ראש גלות נוטל שכרו מראש גלות. ואין לראש גלות בנדרים ונדבות שמשגנין קהלות ישראל אל הישיבות כלום כי אינם משגרים אותם אלא עם שאלותיהם ובשאלות אין לראש גלות עסק בהם. וכמו כן מנהג [ראשי] ישיבות כשיחמנה אחד מהם כן מנהגם לעשות לו כדרך שעושין לראש גלות כששמנין אותו חץ מסת שאין מורידין אותה אליו אלא הוא עולה אליה כדרך כל אדם. וכך היו נוהגין ראשי [שתי] ישיבות בבבל מקומות רשויותיהן<sup>8</sup> שמוציא אליו הדיין שלהם כמו שכתבנו שמוציא דיין ראש גלות מרשויותיו. ואלו הרשויות שיש להם לראש ישיבת סורא [מקום] הנקרא וסאט ויוצא אליו ממנו ומפרווריה (קץ זהובים השנה. ומבצרה ומפרווריה) ש' זהובים השנה והוא הנקרא כלת. ועוד לו מקום הנקרא נמוס בינו ובין אופיר מהלך כ' ימים וכן אופיר עצמה ברשות סורא. כללו של דבר מה שיוצא לסורא ברשויות שלו בכל שנה אלף וח' זהובים השנה לכד הנדרים והנדבות. ויש להם בבבל רשויות צפונה דרומה מזרחה

1. Ed. שכותב בשטר. 2. Ed. רחוקים שסמכוהו. 3. Ed. שיוצא. 4. MS. פנים.  
5. Ed. מלך. 6. Ed. מפיוס. 7. MS. פרווריה. 8. MS. מושבותיהם.

ויטה נהנין עמהם כמו שנהג ראש גלות במקומות שלו שיש לו בבבל כמו שכתבנו למעלה. ומבחי רשויות סורא נותנין לראש ישיבה שלהם \* רביע זוז' השבות. ופעמים שהיה לישיבת ראש גלות צוק הזמן ושולחים כתבים לכל קהלות ישראל ומודיעים להם עניינים ולחצם וכל קהל וקהל שולחים להם מתנות כפי כחן וכפי השגת ידן וכמו כן מנהג ראש ישיבת פומבדיתא בכל רשויותיו. וכל השאלות שמשתלחין לאחד מראשי הישיבות בשמו אין לראש ישיבה האחר כלום בנדרים ונדרות הבאות עם השאלות ולאשר<sup>2</sup> נשתלחו השאלות בשמם הם יקחו נדרים ונדרות הבאות עמהם. ואם משתלחין סתם חולקים שתי הישיבות בשוה. וכך היה מנהגם בחלוק כל מה שמגיע עליהם סנדרים ונדרות בכל השנה הן מניחין הכל ביד אדם נאמן לצורך הוצאת התלמידים הבאים מכל המקומות שהם יושבים ומתקבצים ובאין מכל המקומות בחדש כלה שהוא חדש אלול בימי הקץ ואדר בימי החורף וכל א' וא' מן התלמידים במקומו גרס ומעיין כל אותם ה' חדשים המסכתא שאמר להם ראש ישיבה בצאתם מעמו ובאדר אומר להם מסכתא פלונית נגרוס<sup>3</sup> באלול. וכמו כן באלול אומר להם מסכתא פלונית נגרוס באדר ובאין כולן ויושבין לפני ראש הישיבות באדר ובאלול וראש הישיבה עומד עליהם על גרסתם ובורק אותם:

זה סדר ישיבתם. ראש ישיבה \* עומד בראש<sup>4</sup> ולפניו עשרה אנשים והיא נקראת דרא קמא ופניהם אל פני ראש ישיבה. והעשרה שיושבין לפניו ז' מהן ראשי כלות וג' חברים. ולמה נקרא שמם ראשי כלות שכל א' מהם ממונה על עשרה מן הסנהדרין והם הנקראין אלופים. וכך היה מנהגם אם נפטר א' מראשי כלות ויש לו בן הממלא את מקומו יורש מקום אביו ויושב בו ואפילו היה קטן בשנים. וכך<sup>5</sup> מן החברים כשיפטר א' מהם אם היה בנו ממלא את מקומו ויושב בו ואין אחד מהם דולג על מפתח חבירו ואם אינו ממלא מקום אבותיו והוא ראוי לישב באחת משבעה דרי יושב בה. ואם אינו ראוי לישב עמהם יושב עם בני רב ועם שאר התלמידים שהם כד' מאות איש והשבעים<sup>6</sup> סנהדרין שהם ז' שורות שורה ראשונה יושבת כמו שזכרנו ואחריהם עשרה עד ז' שורות לפני כלם אל פני ראש ישיבה וכל התלמידים יושבין אחריהם ואין אחד מהם מכיר את מקומו אבל הן שורות כל א' וא' מכיר את מקומו ואין אחד מהם [יושב] במקום חבירו. ואם יהיה א' מהם מן הן שורות גדול בחכמה מן האחר אין מושיבין אותו במקומו מפני שלא ירשה מאביו אבל מוסיפין לתת לו יותר מחוקו מפני חכמתו. וכשירצה ראש ישיבה לנסותם בנירסתן יעדרו עליו כלם בדי שבתות של<sup>7</sup> חדש אדר והוא יושב והשורה הראשונה גרסין לפניו ושאר השורות שומעין ושוחקין. וכשמגיעין למקום הצריך להם לדבר ידברו בו בינם לבין עצמם וראש ישיבה

וכן. Ed. <sup>5</sup> יושב. Ed. <sup>4</sup> נפרש. Ed. <sup>3</sup> וכאשר. Ed. <sup>2</sup> רביע זוזב. MS. <sup>1</sup> Ed. <sup>7</sup> כל. Ed. <sup>6</sup> והם.

שומע אותם ומבין את דבריהם ואח"כ קורא והם שותקין ויודעין שכבר הבין מחלקותם. וכששלים קריאתו דורש וגורס באותה מסכתא שגרסו בימי החורף כל א' וא' בביתו ומפרש בכלל דבריו (הדבר) שנחלקו בו התלמידים. ועתים שהוא שואל מהם פירוש הלכות והם מכבדין זה את זה והכל מכבדין את ראש ישיבה ושואלין אותו פתרונן. ואין א' מהם יכול לדבר בפניו עד שיתן לו רשות והם מדברים כל א' וא' כפי חכמתו והוא מרחיב להם דבריו בפתרון כל הלכה והלכה עד שיתברר להם הכל. וכשמתברר להם הכל יפה עומד א' מדרא קמא ודורשה ברבים עד ששומעין אותה כקטון כגדול וכל מי שרואה אותו עומד יודע שאינו עומד אלא לברר הברייתא שממנו סיוע השמעה ואז מרדקין בה שאר התלמידים וחוקרין אותה ומבאירין אותה באר היטב וכך היו עושין כל ימות החדש. ובשבת רביעית קורין כל הסנהדרין וכל התלמידים וראש ישיבה מעיין [כל אחד ואחד] מהם וחוקר אותם (ומנסה אותם) עד שיתברר לו המהיר בחכמה מחבירו. וכשרואה את אחד מהם שאין תלמודו סדור בפיו יקשה עליו יותר ויגרע לו מחוקו ונוער בו ומוכיחו ומודיעו המקומות<sup>1</sup> שנותרו בהם ושנתעצל עליהם ומוהירו בנפשו ומתרהו שאם ישנה כן פעם אחר ולא ישים לבו על תלמודו שלא ינתן לו כלום. ולפיכך היו מתחדרין ומתעסקין בלמודם עסק יפה כדי שלא יכשלו לפניו בדבר<sup>2</sup> הלכה וכל השורות אינם הולכות מעמו עד שמודיע המסכתא שיתעסקו בה כל א' וא' בביתו ולשאר התלמידים אינו צריך להודיע אלא כל א' וא' גורס באיזו מסכתא שירצה. וכך היה מנהגם בחשובת השאלות בכל יום מהחדש אדר<sup>3</sup> מוציא אליהם כל השאלות שהניעו אליו ונותן להם רשות שישבו תשובה עליהם והם מכבדין אותו ואומרין לו לא נשיב בפניך עד שהוא תוקף בהם ואז מדברים כל א' וא' לפי דעתו לפי חכמתו ומקשין ומפרקין ונושאים ונותנים בכל דבר ודבר ומעיינים יפה יפה. וראש ישיבה שומע את דבריהם ומבין כל מה שאומרין ומקשין זה לזה ועומד ומעיין בדבריהם עד שיתברר לו האמת ומיד יצוה לסופר להשיב ולכתוב. וכך היה מנהגם לעשות בכל יום ויום עד שמשיבין תשובת כל השאלות שבאו להם השנה מקהלות ישראל ובתכלית החדש יקראו התשובות והשאלות במעמד כל ההבורה כלה וחותם עליהם ראש ישיבה ואח"כ שולחין אותם לבעליהן ואז מחלק הממוק עליהם<sup>4</sup>:

❖ תם ונשלם שלבך כנלך ואע"י ❖

<sup>1</sup> Ed. המקומות. <sup>2</sup> Ed. בדבור. <sup>3</sup> Ed. אדם. <sup>4</sup> MS. אליהם.

## דעת

אתר לימודי יהדות ורוח  
www.daat.ac.il